

Tim i sličnim blagodatnim mislima i plemenitim idejama osmišljena je i osnovana „Zbirke narodnoga blaga općine Brinje“. Njezin značaj i značenje potvrdilo je i Ministarstvo kulture Republike Hrvatske 22. prosinca 2008. godine sjednicom na kojoj je Zbirka uvrštena u Registar kulturnog blaga RH.

Prikupljanje predmeta tradicijske materijalne kulture Brinja i njegove okolice i dalje se ustrajno nastavlja. Zavičajni klub Brinjaka „Sokolac“ u Zagrebu je organizirao prvo snimanje u nizu dokumentarnih filmskih zapisa o tekstilnom rukotvorstvu (od snovanja do tkanja na tkalačkom stanu) na brinjskom području i uz stalnu svestranu skrb za sudbinu i popularizaciju Zbirke postojano ustraje na razvijanju programskih zadataka. Među inim, posebno mjesto pripada edukaciji djece i mladih, priređivanju posebnih tematskih izložbi na osnovama građe u sastavu Zbirke, organiziranju povremenih radionica/tečajeva temeljenih na vrijednostima tradicijske kulture i njezine nove, osuvremenjene, revitalizacije te izdavanje posebnih tiskovina kao što je, primjerice, katalog/tumač Zbirke. Turistička ponuda Hrvatske svakako je ovom Zbirkom dobila još jednu novu cjelodnevnu postaju u Brinju koje sa s pravom diči svojim zavičajnim mogućnostima.

Nakladnik: Općina Brinje
www.brinje.hr

www.zk-sokolac-zagreb.hr

Tekst deplijana: Ivanka Ivkanec, prof.

Lektura i korektura: Maja Ergović, prof.

Grafički dizajn i prijelom: Branka Perković, dipl.oec.

Fotografije:

Branka Perković, dipl. oec. i Dragutin Perković, prof.

Tisak: Narodne novine, Zagreb

Naklada: 1.000

svibanj 2010.

Z B I R K A NARODNOGA BLAGA OPĆINE BRINJE

Silnice ljubavi i vjerne odanosti brinjskom zavičaju i ozemlju koje se prostire od Velike Kapele do Senjskog Bila postojano bdiju nad svojom povijesnom, kulturnom i prirodnom baštinom, ali i njezinoj sadašnjici kao izuzetnom kontinuitetu blaga budućeg nasljeđa Like i njezine posebnosti u globalnim europskim sadržajima.

Današnji Sokolac, zadivljujući kameni grad nekadašnjih naraštaja krčkih knezova, kasnije u trostoljetnoj službi obrambene utvrde na području Vojne Krajine i potom hirovite povijesne sudbine, ogrće svojim skutima žitelje Brinja i cijelog potkapelskog kraja. U njegovom krilu prebiva identitet kulture i onih ljudi koji su zamijenili življenje u rodnom zavičaju za druga prebivališta u domovini, Europi, Americi. Znakoviti primjer tog ozračja je sadržan u programu rada Zavičajnog kluba Brinjaka „Sokolac“ u Zagrebu, osnovan 14. travnja 1988. On je idejni pokretač i poduzetni radnik formiranja „Zbirke narodnoga blaga općine Brinje“ što je i utemeljena Odlukom Općinskog vijeća općine Brinje 19. listopada 2007. godine.

Osim formalnog utemeljenja svakako valja naglasiti da je provedba začetne ideje ostvarena donacijama brojnih sudionika: skromnim materijalnim sredstvima i radom pojedinih službenika općine Brinje, marom nekolicine članova Zavičajnog kluba Brinjaka «Sokolac» u Zagrebu, Uprave osnovne škole Luke Perkovića u Brinju, impresivnom angažmanu uglednih mještana Brinja, Lipica i Stajnice u istraživanju i prikupljanju folklornih predmeta, stručnim radom pojedinaca iz Etnografskog muzeja u Zagrebu i drugih upravnih institucija; ipak, najveća zasluga i čast pripada brojnim darovateljima tradicijskih predmeta narodne materijalne kulture brinjskog područja. Na njihovoj usrdnoj brizi i tankočutnosti spram kulturnih dobara stasala je i razvija se naša Zbirka.

Njezin fond uključuje brojne predmete, mahom darovane, koji nedvojbeno svjedoče o narodnom životu brinjskog i potkapelskog zavičaja i njegovim mijenama tijekom 19. i 20. stoljeća. Dakako, na solidnom temelju raznovrsnih predmeta materijalne tradicijske kulture i manje-više skorašnjeg, novog, pučkog stvaralaštva moguće je graditi i interpretirati slojevita značenja zajedništva i posebnosti društvenih, gospodarskih i običajno-duhovnih sfera zavičajne kulture i njezine interakcije s drugim faktorima domovinskih i europskih kulturnih krugova. Ni u kojem osvrtnu ne bi trebalo smetnuti s uma da se i danas gospodarstvo bazira ponajviše na tradicionalnom obrascu poljodjelstva i, u znatno manjem broju, stočarstvu (mlijeko i sir „škripavac“); bilježi se po koja obrtna proizvodnja s drvom i metalom kao bazičnim sirovinama te ugostiteljstvo i trgovina.

Upravo zbog tih i takvih zadaća, potrebno je sustavno i kontinuirano nastavljati s prikupljanjem, čuvanjem, stručnom obradom, izložbenom i turističkom prezentacijom predmeta, i, napose, s edukacijom našeg domaćeg stanovništva. „Folklorna zadaća“ ovog naraštaja mora biti valjano obavljena i zbiljski odgovorna u čuvanju svekolikog kulturnog nasljeđa kako bi ono postalo životnom sastavnicom novih, dolazećih generacija.

Stalna izložbena postava Zbirke vođena je idejnim nacrtom označavanja životne svakodnevice prosječno imućnijeg sloja brinjskog pučanstva u razdoblju od kraja 19. stoljeća do 70-ih godina 20. stoljeća; dakako, u okvirima samog izložbenog prostora i sukladno povijesno-vremenskom određivanju eksponata. Posredstvom izloženih predmeta u ponutrici obiteljskog doma naznačuju se i istodobno stječu spoznaje o brojnim aspektima stanovanja, prehrane, odijevanja, rukotvorstva, likovnog senzibiliteta i stvaralaštva, fizičkoj i duhovnoj higijeni, obrazovanju i običajima ali i o onim osjetljivim i neizgovaranim, socijalnim odnosima i porukama.

U tom smislu najvažniji očigledni zadatak pripada domeni odijevanja i obuvanja – tradicijskoj narodnoj nošnji kao prvom vizualnom doživljaju zavičajne pripadnosti, a zatim i nešto mlađem donjem rublju i „modernijoj opravi“ šivanoj od industrijskih tkanina. Proces izrade prtenih (platnenih – od konoplje, lana, kupovnog pamuka) i suknenih (predena, pletena i/ili tkana (ne)stupana vunena nit) tekstilija predstavlja se posredstvom različitih vrsti alatki i pomagala: od trlice i grebena, preslice i vretena do tkalačkog stana

Osim odjeće, specifičnost likovnih motiva i njihove obojenosti, ogleda se i u ostalim vrstama tekstilnog rukotvorstva što se veže uz uporabni kućni tekstil:

stolnjak, ručnik, pokrivač – biljac, šarenica, krpara/*tepika*, zidnjak/*kuvarica*, posteljina, dekorativni podlošci i drugi ukrasi za određene vrste namještaja. Tekstilno stvaralaštvo bilo je i ostalo „urođeno“, neraskidivo vezano za ženski dio potkapelske populacije. Umijeće, vrsnost izrade i kreativna vještina ukrašavanja predmeta od drva i metala pripadala je muškarcima. Produkti njihova rada prate svakodnevne kućne i gospodarske poslove Ličana kroz cijeli život, od kolijevke do u grob, a njihov odabir unutar izložbe, između ostalog, slikovito upućuje i na različite oblike radnih i godišnjih običaja.

Subočice autentičnim, izvornim, folklornim predmetima nekadašnjeg samodovoljnog, u sebe samo zatvorenog, brinjskog domaćinstva, stoje i raznovrsni industrijski proizvodi, pridošli iz trgovačko-tržišnog izvora. Ritam sporih i neupitnih promjena stalno pokreće tradicijske oblike i vrijednosti; u tom smislu istoznačnu funkciju nose i predmeti od keramike (kamenine), stakla, plastike.

Bez obzira na sirovine od kojih su izrađeni, oblikovanje i mjesto u kojem su nabavljeni, u lepezi vremena, prostora i kupovne cijene ili prihvaćenog dara, funkcioniraju u sastavu Zbirke kao jedinstvena cjelina alata i alatki unutar koje se očituje zajedništvo samostalnih odjela:

- gospodarske grane: poljoprivreda, stočarstvo, resursi šuma, kamena i vode;
- svi oblici rukotvorstva i ustaljenih zanata (stolarski, kovački, krojački) kao i čuvenih brinjskih minera (karbitna lampa);
- starija i novije varijante ženskog i muškog odjevnog inventara, obuće i nakita u kojima se jasno ogledaju utjecaji susjednih dinarskih i primorskih etno-grafskih područja ili pak suvremenijeg industrijskog porijekla te pomodnih likovnih transformacija;

- kućni interijer: namještaj, ognjište s kotličem i verigama/*koneštroma*, peć/*koza* i popularni *Gašpar*, škrinja, kofer/*kufer* (u varijantama drvenog sanduka i/ili drvenog i kartonsko-papirnatog modaliteta), šivaća mašina, različita namjena i oblici suđa i posuđa...

- predmeti vezani za transport roba (od zaprežnih ormi i jarmova do plastičnih mrežastih torbi ili krpenih svitaka s funkcijom podloška teretu nošenom na glavama žena) i osobne sigurnosti, zaštite pri kretanju otvorenim prostorima (nadžak/ *sikirica* i *pištolj na kapisle* iz 1860. godine;

Znatan broj predmeta veže se uz pošiljke Brinjaka koji su 20-ih i 30-ih godina 20. stoljeća „privremeno“ emigrirali u SAD ili pak tijekom 60-ih i 70-ih godina u Francusku i, najviše, Zapadnu Njemačku tražeći sigurniju egzistenciju i lakši svakodnevni kruh za svoju obitelj i sebe.

- opredmećena duhovna kultura i dekorativni sadržaji u svjetlu običajno-obrednih modela, oleografije, zemljopisnih karata, pločice s privezanim spužvom kao osnovnim školskim priborom kao i pribora za brijanje s uvrštenim žiletom, proizvedenim u brinjskoj tvornici „Likos“ (što je bio pokušaj industrijalizacije brinjskog područja u 50-im godinama prošlog stoljeća).

Kolektivna sudbina svakog naroda položena je u njegovu sjećanju i pamćenju, ali je življe sačuvana u predmetnom nasljeđu. Mudri uče iz narodnog predanja, iz predmetne povijesne i kulturne baštine, iz sustava duhovnih i umnih vrijednosti roditelja i pradjedovskih korijena kako se ne bi zagubili u vlastitoj egzistenciji i vještije se nosili s izazovima života, s trajnom opomenom na geslo „Navik on živi ki zgone pošteno!“